
ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΗΜΕΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
28 Ιανουαρίου 2010**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΥΠΟΥ

- 1^ο θέμα: Προληπτική δράση – Στόχος της Αρχής για το 2010.
Χρίστος Γεραράς, Πρόεδρος της Αρχής
- 2^ο θέμα: Ειδικά θέματα διαδικτύου: Spam, Εικονική περιήγηση σε δρόμους πόλεων, Κοινωνική δικτύωση.
Δρ. Βασ. Ζορκάδης, Προϊστάμενος Διεύθυνσης
- 3^ο θέμα: Ευρωπαϊκές εξελίξεις στον τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες και το μέλλον της ευρωπαϊκής οδηγίας 95/46/ΕΚ.
Ζωή Καρδασιάδου, Δ.Ν. Τμήμα Ελεγκτών

Προληπτική δράση – Στόχος της Αρχής για το 2010

1. Στις 28 Ιανουαρίου 1981 υπογράφηκε το πρώτο διεθνές κείμενο για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα. Είναι η σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η ημερομηνία αυτή ορίστηκε από το Συμβούλιο των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τον ετήσιο εορτασμό της Ημέρας προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Είναι η τέταρτη χρονιά από το 2007 που γίνεται ο εορτασμός σε ευρωπαϊκό επίπεδο και ήδη διεξάγονται συζητήσεις για την επέκταση του εορτασμού σε παγκόσμιο επίπεδο.
2. Ο εορτασμός αποβλέπει στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών ως προς τα δικαιώματά τους και των υπευθύνων επεξεργασίας ως προς τις υποχρεώσεις τους. Έχει ένα συμβολικό χαρακτήρα σε μια εποχή ψηφιακής τεχνολογίας, όπου καθημερινά οι πολίτες αφήνουν περισσότερα πλέον προσωπικά ίχνη, στις συναλλαγές με τη δημόσια διοίκηση, στην αγορά αγαθών και υπηρεσιών, στην υγειονομική περίθαλψη, στον εργασιακό τους χώρο ακόμη και στις μετακινήσεις τους με συγκοινωνιακά μέσα.
3. Πέρυσι η Αρχή είχε διοργανώσει, στο πλαίσιο του εορτασμού, ένα ενημερωτικό σεμινάριο σε στελέχη της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης με θέμα την πρόσβαση των πολιτών σε δημόσια έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα τρίτων προσώπων. Φέτος αποφασίσαμε να προσεγγίσουμε αμεσότερα τον πολίτη με την εγκατάσταση και λειτουργία ενός περιπτέρου στο πεζοδρόμιο μπροστά από το κατάστημα της Αρχής. Εκεί θα προβάλλονται σε βίντεο ταινίες μικρού μήκους, θα διανέμεται έντυπο ενημερωτικό υλικό, θα παρουσιάζεται ο δικτυακός τόπος της Αρχής και θα δίδονται απαντήσεις σε ερωτήματα γενικού ενδιαφέροντος. Παράλληλα σας καλέσαμε στη σημερινή συνέντευξη με την ελπίδα ότι θα ακούσετε ενδιαφέρουσες εισηγήσεις και θα προβάλετε από τα Μ.Μ.Ε. τη σημερινή εκδήλωση.

4. Οι αρμοδιότητες της Αρχής μπορούν να διακριθούν πρακτικά σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τις ρυθμιστικές και τις ελεγκτικές. Οι πρώτες αποσκοπούν στην προληπτική ορθή εφαρμογή των κανόνων επεξεργασίας, ενώ οι δεύτερες στον έλεγχο και ενδεχομένως στη επιβολή κυρώσεων σε συγκεκριμένο υπεύθυνο επεξεργασίας. Μεταξύ των ρυθμιστικών συγκαταλέγονται η έκδοση οδηγιών για την ομοιόμορφη εφαρμογή των ρυθμίσεων στους επιμέρους τομείς επεξεργασίας, η έκδοση κανονιστικών πράξεων για τεχνικά και λεπτομερειακά θέματα, η γνωμοδότηση σε σχέδια νόμων, διαταγμάτων και λοιπών κανονιστικών πράξεων που αφορούν την προστασία προσωπικών δεδομένων, η διαβούλευση με επαγγελματικές ενώσεις φυσικών ή νομικών προσώπων που διατηρούν αρχεία προσωπικών δεδομένων, η συνεργασία για την κατάρτιση κωδίκων δεοντολογίας και η αυτεπάγγελτη ή κατόπιν ερωτήματος διατύπωση συστάσεων και υποδείξεων σε υπευθύνους επεξεργασίας.
5. Κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας η Αρχή εξέδωσε ορισμένες οδηγίες και κανονιστικές πράξεις, όπως η λειτουργία του ΤΕΙΡΕΣΙΑ, τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης, η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων, η ενημέρωση των υποκειμένων δια του Τύπου κ.λπ. Πολύ γρήγορα όμως άρχισε να κατακλύζεται από αιτήσεις, προσφυγές, καταγγελίες και ερωτήματα για ατομικές περιπτώσεις. Η ραγδαία αύξηση των υποθέσεων με την παράλληλη αναγκαία απασχόληση σε άλλα καθήκοντα (όπως έλεγχος γνωστοποιήσεων τήρησης αρχείων, συμμετοχή σε επιτροπές της Ε.Ε. κ.λπ.), σε συνδυασμό με το ελλιπές προσωπικό, είχε ως αποτέλεσμα την παραμέληση της προληπτικής δράσης της Αρχής. Συγχρόνως έχει δημιουργηθεί ένα μεγάλο απόθεμα εκκρεμών ατομικών αιτημάτων που συνεχίζει να αυξάνεται. Έτσι καλούμεθα να επαναξιολογήσουμε την πορεία και τις προτεραιότητες της Αρχής προκειμένου να καταστεί αποτελεσματικότερη η εκπλήρωση της αποστολής της.
6. Από τη δεκάχρονη εφαρμογή της νομοθεσίας (ν.2472/97, ν.3471/06) για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών

δεδομένων διαπιστώνουμε ότι οι παραβιάσεις προκαλούνται συνήθως από τη δραστηριότητα μεγάλων μονάδων του δημόσιου τομέα και επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα. Επίσης έχουν επαρκώς διαφανεί οι κατηγορίες των συχνότερων και σοβαρότερων παραβάσεων. Είναι, συνεπώς, εφικτή η προληπτική παρέμβαση της Αρχής προς την κατεύθυνση της αποτροπής των επαναλαμβανόμενων παραβάσεων. Με δεδομένο ότι η πρόληψη επιτυγχάνει μονιμότερα αποτελέσματα από την καταστολή, η Αρχή αποφάσισε να θέσει ως στόχο του 2010 την προληπτική δράση. Τούτο δεν αποτελεί καινοτομία της ελληνικής αρχής, αφού τόσο ο Ευρωπαϊός Επόπτης όσο και οι εθνικές αρχές των παλαιών τουλάχιστον Κρατών Μελών της Ε.Ε. έχουν κλιμακώσει τις προτεραιότητες με γνώμονα την προληπτική δράση. Η αλματώδης, άλλωστε, πρόοδος της ψηφιακής τεχνολογίας επιβάλλει στην Αρχή να διαδραματίσει ρόλο Προμηθέα και όχι Επιμηθέα.

7. Η προληπτική δράση της Αρχής θα εκδηλωθεί βασικά με την έκδοση ή την αναθεώρηση Οδηγιών. Ήδη τέσσερα σχέδια Οδηγιών βρίσκονται στο στάδιο της κατάρτισης ή επεξεργασίας. Αφορούν τους ακόλουθους τομείς : α) την πολιτική επικοινωνία κυρίως με το εκλογικό σώμα, β) την παροχή συγκατάθεσης με ηλεκτρονικά μέσα, γ) την πρόσβαση πολιτών σε έγγραφα του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για χρήση ενώπιον διοικητικών και δικαστικών αρχών και δ) τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης σε κτίρια και στεγασμένους χώρους. Περαιτέρω, μελετάται η κατάρτιση οδηγίων ή συστάσεων και σε άλλους τομείς, όπως στην ανεπιθύμητη ηλεκτρονική επικοινωνία, στις εργασιακές σχέσεις, στην υγεία, στα μέτρα ασφαλείας ανά κατηγορία επεξεργασίας, στη χρήση του διαδικτύου από ανηλίκους, στην προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών, στην εμπορία προσωπικών δεδομένων κ.α.. Σε ορισμένους τομείς πρέπει να προηγηθεί έλεγχος για να διαπιστωθεί η υφιστάμενη πραγματική κατάσταση.

Ακόμη δρομολογείται διαβούλευση με την Τράπεζα Ελλάδος και την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών για τη χρήση προσωπικών δεδομένων κατά τη διενέργεια τραπεζικών εργασιών. Υπενθυμίζω ότι ο Διοικητής

της Κεντρικής Τράπεζας έχει την εξουσία εκδόσεως κανονιστικών πράξεων, οι οποίες πρέπει να υποβάλλονται για γνωμοδότηση στην Αρχή στο μέτρο που περιέχουν ρυθμίσεις για επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

Τέλος η Αρχή προτίθεται να προσφέρει την αρωγή της για την κατάρτιση Κωδίκων δεοντολογίας. Έχει ήδη ζητηθεί η συνεργασία μας από την Ομοσπονδία εταιρειών διαδραστικής διαφήμισης, δηλαδή της διαφήμισης που γίνεται μέσω ιστοσελίδας.

8. Ο καθορισμός της προληπτικής δράσης, ως στόχου για το 2010, θα περιορίσει κατ' ανάγκη την ενασχόληση της Αρχής με τις ατομικές περιπτώσεις. Ωστόσο, από απόψεως ποσοτικής διεκπεραίωσης ατομικών υποθέσεων, θα υπάρξει μετά από κάποιο χρονικό σημείο εμφανής βελτίωση, αφού θα αρκεί η παραπομπή του ενδιαφερομένου στη ρύθμιση της Οδηγίας. Ακόμη η έκδοση αποφάσεων - πιλότων και ο αυτεπάγγελτος έλεγχος επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου, που ήδη έχει ξεκινήσει σε μικρή κλίμακα, αποτελούν μορφές προληπτικής δράσης. Πρέπει, πάντως, να επισημάνω ότι το πρόβλημα της αδυναμίας της Αρχής, για την άμεση ανταπόκριση στα πολυάριθμα αιτήματα των πολιτών και των υπευθύνων επεξεργασίας, δεν πρόκειται να επιλυθεί οριστικώς, αν δεν διπλασιασθούν οι οργανικές θέσεις σε χρονικό ορίζοντα τριετίας, όπως έχουμε ήδη ζητήσει.
9. Κλείνοντας θα ήθελα να δώσω ορισμένες διευκρινίσεις σχετικά με το μήνυμα που απευθύνουμε στους πολίτες με την ευκαιρία της σημερινής επετείου. Όπως είδατε στο φυλλάδιο, διαλέξαμε ως προμετωπίδα τον τίτλο : *Τα προσωπικά σου δεδομένα είναι πολύτιμα. Πρόσεχε που τα δίνεις, ρώτα για ποιο σκοπό, μάθε πως τα επεξεργάζονται.* Με τον τίτλο αυτό θέλουμε να καλέσουμε τον πολίτη σε επαγρύπνηση κατά τη συλλογή και περαιτέρω επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων. Δεν θέλουμε όμως να καλλιεργήσουμε φοβίες καθόσον αφορά τη χρήση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών. Οι πολίτες οφείλουν να είναι προσεκτικοί αλλά όχι εχθρικοί στη ψηφιακή τεχνολογία που έχει

εισχωρήσει στην κοινωνική και οικονομική ζωή με κινδύνους αλλά και με ευεργετήματα.

Τέλος δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι η προστασία της ιδιωτικής ζωής συγκρούεται συχνά με το δικαίωμα στην πληροφόρηση, τη φανερή δράση της Διοίκησης και την αποτελεσματική άσκηση της δημόσιας εξουσίας. Όλα αυτά πρέπει να συνυπάρχουν αρμονικά και να σταθμίζονται με βάση την αρχή της αναλογικότητας.

Χρίστος Γεραρής

Ειδικά θέματα διαδικτύου

Spam, Εικονική περιήγηση σε δρόμους πόλεων, Κοινωνική δικτύωση

Spam - Αζήτητη Επικοινωνία

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη (2009, ENISA), σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μόνο το 5% των ηλεκτρονικών μηνυμάτων που μεταφέρονται στα δίκτυα επικοινωνιών προωθείται στις ηλεκτρονικές ταχυδρομικές θυρίδες των χρηστών, το υπόλοιπο 95% αποκόπτεται ως αζήτητη επικοινωνία (γνωστή και ως spam) από τους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου (ISPs). Αλλά και ένα μέρος των μηνυμάτων που φτάνουν στον χρήστη είτε ανιχνεύονται από τα ειδικά φίλτρα ή διαπιστώνονται από τους ίδιους τους χρήστες ως spam. Σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, αν και η συνολική αποστολή αζήτητης επικοινωνίας έχει αυξηθεί σημαντικά, με επιβάρυνση των δικτυακών υποδομών, ο χρόνος που χάνει ο παραλήπτης των μηνυμάτων μειώθηκε χάρη στην εφαρμογή τόσο θεσμικών όσο και τεχνικών μέτρων, όπως για παράδειγμα τα μέτρα προστασίας των παρόχων και τα ειδικά φίλτρα στους υπολογιστές των τελικών χρηστών.

Ωστόσο, το πρόβλημα παραμένει και σε πολλές περιπτώσεις γίνεται και επικίνδυνο, επειδή οι 'spammers' όχι μόνο βρίσκουν τεχνικούς τρόπους για να παρακάμψουν τα μέτρα προστασίας αλλά εγκαθιστούν σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και κακόβουλο λογισμικό που διαδίδεται αυτόματα 'μολύνοντας' και άλλους υπολογιστές, σχηματίζοντας έτσι δίκτυα υπολογιστών (botnets) με τα οποία εξαπολύουν μαζικές αποστολές spam ή άλλες παράνομες ενέργειες. Επίσης, το spam γίνεται περισσότερο στοχευμένο προς τους χρήστες βάσει των ηλεκτρονικών προφίλ τους που δημιουργούνται κατά τη χρήση υπηρεσιών διαδικτύου.

Επισημαίνεται ότι ο όρος spam δεν αναφέρεται μόνο στα αζήτητα ηλεκτρονικά μηνύματα (emails), αλλά και μηνύματα που αποστέλλονται μέσω άλλων υπηρεσιών, όπως κινητής τηλεφωνίας (SMS, MMS), κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Facebook) και στιγμιαίων μηνυμάτων (instant messaging).

Στη χώρα μας, η αζήτητη ηλεκτρονική επικοινωνία ρυθμίζεται από το αρ. 11 του Νόμου 3471/2006 για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Αντίστοιχοι νόμοι υπάρχουν και στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την Οδηγία 2002/58/ΕΚ. Η πραγματοποίηση αζητήτης επικοινωνίας με οποιοδήποτε ηλεκτρονικό μέσο για σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης προϊόντων ή υπηρεσιών και για κάθε είδους διαφημιστικούς σκοπούς, επιτρέπεται μόνο αν ο συνδρομητής συγκατατεθεί εκ των προτέρων ρητώς. Με άλλα λόγια, κάθε ηλεκτρονικό μήνυμα που αποστέλλεται χωρίς την προηγούμενη ρητή συγκατάθεση του παραλήπτη, δηλαδή κάθε μήνυμα spam, είναι παράνομο. Εξαιρέση αποτελεί η περίπτωση στην οποία τα στοιχεία επικοινωνίας του παραλήπτη αποκτήθηκαν από τον αποστολέα νομίμως, στο πλαίσιο της πώλησης προϊόντων ή υπηρεσιών ή άλλης συναλλαγής (π.χ. κατά την αγορά προϊόντων από κάποιο κατάστημα). Στην περίπτωση αυτή ο αποστολέας μπορεί να αποστέλλει στον παραλήπτη ηλεκτρονικά μηνύματα που διαφημίζουν παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες ή έχουν παρόμοιο σκοπό χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεσή του. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να παρέχεται κάθε φορά στον παραλήπτη κατά τρόπο σαφή και ευδιάκριτο η δυνατότητα να αντιτάσσεται στην περαιτέρω λήψη μηνυμάτων.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση του spam δεν είναι εύκολη, απαιτεί εκτός των θεσμικών μέτρων, τη διεθνή συνεργασία μεταξύ αρμόδιων αρχών, την ανάπτυξη από εταιρίες λογισμικού ειδικών τεχνικών και εργαλείων ανίχνευσης μηνυμάτων spam, τη λήψη τεχνικών και οργανωτικών μέτρων από τους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου (έγκαιρη ανίχνευση και σήμανση των εισερχομένων μηνυμάτων spam με χρήση τεχνικών φιλτραρίσματος, αυθεντικοποίηση των ηλεκτρονικών μηνυμάτων, έγκαιρος εντοπισμός και διαγραφή εξερχομένων μηνυμάτων spam συνδρομητών τους, συμβατική δέσμευση των συνδρομητών για τη μη αποστολή μηνυμάτων spam, ενημέρωση συνδρομητών για σχετικά τεχνικά θέματα, όπως το “κλείσιμο” open relays, υιοθέτηση κωδίκων δεοντολογίας και αποδεκτών πολιτικών χρήσης για την αντιμετώπιση του spam), την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των χρηστών για την ασφαλή χρήση των υπηρεσιών ηλεκτρονικής επικοινωνίας (προσεκτική γνωστοποίηση διεύθυνσης ηλεκτρονικού

ταχυδρομείου, τακτική ενημέρωση του λειτουργικού συστήματος, του προγράμματος πλοήγησης και του λογισμικού προστασίας από ιούς ή άλλο κακόβουλο λογισμικό και εκτέλεση του λογισμικού ανίχνευσης και απομάκρυνσης επιβλαβούς λογισμικού.

Το 2006, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης εξέδωσε το 'Anti-spam Toolkit', με περιεχόμενο συστάσεις πολιτικών και μέτρων για την καταπολέμηση του spam. Επίσης, η διεθνής ομάδα LAP (London Action Plan) και η Ομάδα CNSA (Contact Network for Anti-Spam Authorities) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προάγουν τη συνεργασία μεταξύ αρμόδιων για την καταπολέμηση του spam αρχών διεθνώς και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αντίστοιχα.

Η Αρχή, ήδη από το 2005, δραστηριοποιήθηκε στην αντιμετώπιση του spam, αρχικά με την σύσταση ομάδας εργασίας των παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου με σκοπό τη διαβούλευση ως προς τη λήψη κατάλληλων οργανωτικών και τεχνικών μέτρων. Υπέγραψε το κείμενο συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων για την καταπολέμηση του spam αρχών της Ε.Ε. και μετέχει ενεργά στις εργασίες της ομάδας CNSA. Εξέδωσε σχετικά δύο σημαντικές αποφάσεις, την 69/2008 και την 83/2009. Με την πρώτη απόφαση, η Αρχή επέβαλε πρόστιμο σε εταιρεία που έστελνε μαζικά ανεπιθύμητα μηνύματα SMS. Η εταιρεία για μεγάλο χρονικό διάστημα απέστειλε SMS παρακινώντας τους παραλήπτες να καλέσουν αριθμό πρόσθετης χρέωσης για να παραλάβουν προϊόντα που κέρδισαν κατόπιν κλήρωσης. Διαπιστώθηκε ότι τα μηνύματα αποστέλλονταν χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση των παραληπτών και χωρίς να εξασφαλίζονται τα δικαιώματα ενημέρωσης και πρόσβασης. Η Αρχή έκρινε ότι τα SMS αποτελούν μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, σύμφωνα με τους ορισμούς του Ν. 3471/2006 και της Οδηγίας 2002/58/EK, ότι οι αριθμοί των κινητών τηλεφώνων αποτελούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και ότι έχει την αρμοδιότητα για τον έλεγχο της τήρησης των διατάξεων του άρθρου 11 του Ν. 3471/2006. Με την απόφαση 83/2009, η Αρχή επέβαλε, μεταξύ άλλων και πρόστιμο για την αποστολή διαφημιστικών μηνυμάτων ηλεκτρονικού

ταχυδρομείου και τηλεομοιοτυπίας (FAX), χωρίς τη συγκατάθεση των συνδρομητών.

Για την ευαισθητοποίηση των παραληπτών - πολιτών στη λήψη και από την πλευρά τους μέτρων προστασίας από την αζήτητη επικοινωνία, εκτός της ανάρτησης σχετικών πληροφοριών στη διαδικτυακή της πύλη, η Αρχή προχώρησε πρόσφατα και στην έκδοση ειδικού φυλλαδίου. Προετοιμάζει δε την έκδοση δύο σχετικών οδηγιών (πολιτική επικοινωνία, συγκατάθεση με ηλεκτρονικά μέσα) και ενημερωτικού φυλλαδίου για τη νόμιμη ηλεκτρονική προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών. Παρατηρείται συχνά η αποστολή ηλεκτρονικών μηνυμάτων για την προώθηση προϊόντων ή υπηρεσιών χωρίς προηγούμενη συγκατάθεση, αλλά με τη δυνατότητα εναντίωσης από την πλευρά του παραλήπτη, δηλαδή χρησιμοποιείται το σύστημα opt-out και όχι το ισχύον opt-in. Υπογραμμίζεται ότι η ηλεκτρονική προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών χωρίς προηγούμενη συγκατάθεση ή τουλάχιστον προηγούμενη συναλλακτική σχέση είναι παράνομη. Τέλος, η Αρχή αναγνωρίζοντας και τη συμβολή των παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου στην καταπολέμηση του spam προσανατολίζεται στην έκδοση, σε συνεργασία μαζί τους, σύστασης καλών πρακτικών.

Εικονική περιήγηση σε δρόμους πόλεων

Εξαγγέλθηκε για πρώτη φορά από τη Google ως χαρακτηριστικό των Google Maps και Google Earth, επιτρέπει δε στους χρήστες των υπηρεσιών αυτών, να δουν εικόνες δρόμων της επιλογής τους, οι οποίες έχουν ληφθεί κάποια στιγμή στο παρελθόν και συσχετιστεί με τα αντίστοιχα γεωγραφικά δεδομένα.

Με την ευκαιρία αυτή, θα ήθελα να επισημάνω ότι η απόφαση 91/2009 η οποία αναρτήθηκε πρόσφατα στο site της Αρχής δεν αναφέρεται στην ανωτέρω υπηρεσία της Google, Street View, όπως εσφαλμένα γράφτηκε σε μερίδα του Τύπου, αλλά στην παρόμοια με αυτή υπηρεσία εικονικής περιήγησης σε δρόμους ελληνικών πόλεων της εταιρίας ΚΑΠΟΥ Α.Ε. Γεωπληροφορικής.

Με την απόφαση αυτή, η Αρχή έκρινε ότι η παροχή της υπηρεσίας αυτής οδηγεί σε επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο μέτρο που οι

φωτογραφίες περιέχουν πρόσωπα, πινακίδες αυτοκινήτων και οικίες. Η επεξεργασία αυτή είναι σύμφωνη με τον Ν. 2472/1997, ειδικότερα στη βάση του άρθρου 5 παρ. 2 στοιχ. ε), αφού η ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας με οφέλη για τους χρήστες, οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα περιήγησης σε τόπους χωρίς να απαιτείται η μετάβασή τους σε αυτούς, είναι ένας καταρχήν θεμιτός σκοπός.

Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα υποκείμενα των δεδομένων που τυχόν προσδιορίζονται αμέσως ή εμμέσως από τις εικόνες δεν έχουν προηγούμενη συναλλακτική επαφή με τον υπεύθυνο επεξεργασίας που θα δικαιολογούσε τυχόν επεξεργασία των δεδομένων τους η υπηρεσία θα πρέπει να παρέχεται υπό τις εξής προϋποθέσεις:

- “θόλωση” προσώπων και πινακίδων οχημάτων πριν από τη παροχή της υπηρεσίας στο κοινό,
- τήρηση των πρωτογενών δεδομένων, δηλ. των μη θολωμένων εικόνων, για μέγιστο διάστημα έξι (6) μηνών από τη φωτογράφιση, λαμβάνοντας και κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα ασφαλείας,
- λήψη πρόσθετων μέτρων σε σχέση με τυχόν ευαίσθητα δεδομένα, κυρίως άμεση θόλωση των δεδομένων και κατά προτεραιότητα διαγραφή τους στο πρωτογενές υλικό.

Επιπλέον, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να ικανοποιεί τα δικαιώματα πρόσβασης στα πρωτογενή δεδομένα και αντίρρησης ήδη πριν τη δημοσίευση της υπηρεσίας στο διαδίκτυο. Οι αντιρρήσεις οδηγούν στη θόλωση ή διαγραφή των δεδομένων στο πρωτογενές υλικό. Μετά τη δημοσίευση στο διαδίκτυο το υποκείμενο των δεδομένων αλλά και κάθε τρίτος μπορεί να υποδείξει τη μη επαρκή θόλωση ή μη θόλωση προσώπων ή πινακίδων οχημάτων. Η θόλωση της εικόνας προσώπου εφόσον το ζητήσει το ίδιο το υποκείμενο, πριν ή μετά τη δημοσίευση στο διαδίκτυο, μπορεί να καταλαμβάνει και μέρος της εικόνας μεγαλύτερο του προσώπου, αφού υπό συνθήκες το υποκείμενο των δεδομένων είναι αναγνωρίσιμο και από το σωματότυπο. Ως προς τις οικίες τη θόλωση δύνανται να ζητήσουν μόνο τα υποκείμενα των δεδομένων. Τέλος, η υποχρέωση ενημέρωσης θα πρέπει να

γίνεται όχι μόνο με τη σήμανση των οχημάτων που πραγματοποιούν τη φωτογράφιση αλλά και μέσω μέσων μαζικής ενημέρωσης, όπως εφημερίδες καθώς και με ανάρτηση σε εμφανές σημείο της ιστοσελίδας από όπου παρέχεται η υπηρεσία.

Ως προς την υπηρεσία της Google 'Street View' για την εικονική περιήγηση σε δρόμους ελληνικών πόλεων, η Αρχή έχει ζητήσεις διευκρινίσεις και δεσμεύσεις που σχετίζονται με τις ανωτέρω προϋποθέσεις και, για την ανάπτυξη της υπηρεσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συμμετέχει ενεργά στις σχετικές δράσεις της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ. Τέλος, οι υπηρεσίες εικονικής περιήγησης της GOOGLE όπως και της ΚΑΠΟΥ ΑΕ προσφέρονται και για ενσωμάτωση σε ιστοσελίδες τρίτων.

Κοινωνική Δικτύωση

Το 1978, περίπου 10 έτη μετά τις πρώτες προσπάθειες δικτύωσης ηλεκτρονικών υπολογιστών, διατυπώθηκε για πρώτη φορά η σκέψη της αξιοποίησης των δικτύων ως μέσου για την προαγωγή της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Οι ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης στη μορφή που γνωρίζουμε σήμερα άρχισαν να εμφανίζονται από το 2002, με πρώτη τη Friendster και στη συνέχεια τις MySpace, LinkedIn, Bebo, Facebook, Twitter κ.ά.

Η δημιουργία προφίλ και ο ορισμός φίλων-επαφών είναι η βασική δυνατότητα που παρέχουν στους χρήστες τους. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα ανάρτησης κειμένων, φωτογραφιών ή άλλου ηλεκτρονικού υλικού, ανταλλαγής μηνυμάτων, δημιουργίας ομάδας κοινού ενδιαφέροντος, τήρησης ιστολογίου, συζήτησης σε φόρουμ κ.ά. Τελευταία παρατηρείται και η τάση πρόωθησης τεχνικής διαλειτουργικότητας μεταξύ ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης, καθώς και νέα χαρακτηριστικά όπως χρήση και κινητών συσκευών πρόσβασης και επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο και βάσει της γεωγραφικής θέσης των χρηστών.

Η χρήση των υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης ως επικοινωνιακό εργαλείο δεν γίνεται μόνο για προσωπικούς, αλλά όλο και περισσότερο και για επαγγελματικούς λόγους, από επιχειρήσεις και ενώσεις προσώπων για την

προώθηση των επιδιώξεών τους και ακόμα και από εκπαιδευτικούς και σπουδαστές.

Η συγκέντρωση και επεξεργασία τεράστιου όγκου προσωπικών δεδομένων, σε συνδυασμό με το επιχειρηματικό μοντέλο, σύμφωνα με το οποίο οι εταιρίες παροχής υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης αντλούν το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων τους από τη στοχευμένη βάση των πληροφοριών αυτών διαφήμιση, εγείρουν σοβαρές ανησυχίες σχετικά με την προάσπιση της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων. Με την ενεργό συμμετοχή της Αρχής, η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 αποσκοπώντας σε υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης που λειτουργούν με γνώμονα το σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των χρηστών, εξέδωσε τη Γνώμη 5/2009.

Σύμφωνα με τη Γνώμη αυτή, οι πάροχοι υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης είναι υπεύθυνοι επεξεργασίας, αφού παρέχουν τα μέσα για την επεξεργασία των δεδομένων των χρηστών και καθορίζουν τους σκοπούς επεξεργασίας και τους αποδέκτες των δεδομένων, όπως τα διαφημιστικά δίκτυα.. Όσο για τους χρήστες, αυτοί είναι σαφώς τα υποκείμενα των δεδομένων εκτός και αν ενεργούν εκ μέρους μιας εταιρείας ή ενός οργανισμού, ή χρησιμοποιούν την εν λόγω υπηρεσία κυρίως ως πλατφόρμα για την επιδίωξη διαφημιστικών, πολιτικών ή φιλανθρωπικών στόχων και τότε αναλαμβάνουν και τις υποχρεώσεις του υπεύθυνου επεξεργασίας.

Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης πρέπει να λειτουργούν με σεβασμό στο δικαίωμα ιδιωτικότητας των χρηστών. Η επεξεργασία των δεδομένων πρέπει να είναι ασφαλής, οι αρχικές ρυθμίσεις για την πρόσβαση στα προφίλ των χρηστών φιλικές στην προστασία δεδομένων και οι πάροχοι να ενημερώνουν τους χρήστες για το ποιοι είναι και τους σκοπούς επεξεργασίας δεδομένων τους. Η χρήση εφαρμογών τρίτων που διασυνδέονται με τις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης πρέπει επίσης να είναι ασφαλής και εξίσου φιλική στην προστασία δεδομένων. Τα δεδομένα που κοινοποιεί ένας χρήστης κατά την εγγραφή του πρέπει να διαγράφονται μόλις ο χρήστης ζητήσει τη διαγραφή του ή ο πάροχος διαγράψει τον λογαριασμό του. Επίσης, το περιεχόμενο που διαγράφει ο χρήστης κατά την ενημέρωση του λογαριασμού δεν πρέπει να τηρείται από τον πάροχο, εκτός και αν συντρέχουν ειδικοί λόγοι όπως λόγοι

ασφάλειας και τότε για κάποιο προκαθορισμένο χρονικό διάστημα. Επίσης και στην περίπτωση ενός αδρανούς λογαριασμού, μετά από ένα προκαθορισμένο χρονικό διάστημα τα δεδομένα πρέπει να διαγράφονται.

Ο πάροχος υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης πρέπει να σέβεται τα δικαιώματα των ατόμων που αφορά η επεξεργασία και να διαθέτει τα μέσα πρόσβασης, διόρθωσης και διαγραφής σε μέλη και μη μέλη των υπηρεσιών του, να απαντά δε σε σχετικά παράπονα.

Τέλος, δίνεται έμφαση στην ανάγκη να ληφθεί υπόψη το καλύτερο συμφέρον του παιδιού σε σχέση με τις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης. Απαιτείται μια πολύπτυχη στρατηγική, η οποία πρέπει να βασίζεται μεταξύ άλλων στην ευαισθητοποίηση των ίδιων των παιδιών, τη δίκαιη και νόμιμη επεξεργασία δεδομένων ανηλίκων και τη χρήση τεχνολογιών ενίσχυσης της ιδιωτικότητας.

Υπάρχουν ακόμα και πολλά άλλα θέματα διαδικτύου που απασχόλησαν ή πρόκειται να απασχολήσουν την ομάδα εργασίας του άρθρου 29, όπως οι μηχανές αναζήτησης, η διαδικτυακή στοχευμένη διαφήμιση (online targeted / behavioural advertising) και οι υπηρεσίες cloud computing. Οι υπηρεσίες διαδικτύου προσφέρουν σημαντικά οφέλη, εγείρουν όμως και ανησυχίες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η ασφαλής και φιλική στην προστασία δεδομένων χρήση των υπηρεσιών διαδικτύου είναι το ζητούμενο. Για την επίτευξή του απαιτείται η προσπάθεια όλων, συμπεριλαμβανομένων των υπεύθυνων επεξεργασίας αλλά και των ίδιων των χρηστών.

Βασίλης Ζορκάδης

Ευρωπαϊκές εξελίξεις στον τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες και το μέλλον της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 95/46/ΕΚ

Οι προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης αλλά και των νέων τεχνολογιών καθώς και η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβόνας αποτελούν σοβαρούς λόγους επανεξέτασης του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Στο πλαίσιο αυτό αναθεωρήθηκε ήδη η Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ξεκίνησε ο διάλογος για το μέλλον της γενικής Οδηγίας 95/46/ΕΚ.

1. Ευρωπαϊκές εξελίξεις στον τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες

Η Οδηγία 2002/58/ΕΚ που μεταφέρθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τον ν. 3471/2006 τροποποιήθηκε πρόσφατα με την Οδηγία 2009/136/ΕΚ στο πλαίσιο της αναθεώρησης και των υπόλοιπων Οδηγιών που απαρτίζουν το λεγόμενο πακέτο Οδηγιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Τα κράτη μέλη οφείλουν να ενσωματώσουν τις τροποποιήσεις μέχρι την 25.5.2011.

Η νέα Οδηγία επιφέρει ορισμένες σημαντικές αλλαγές ως προς τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των παρόχων, τις αρμοδιότητες των Αρχών Προστασίας Δεδομένων, ενισχύοντας την προστασία των συνδρομητών και χρηστών υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

α) Ρυθμίζονται νέες τεχνολογικές εξελίξεις: Στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που πραγματοποιείται από συσκευές ταυτοποίησης με τη βοήθεια ραδιοσυχνοτήτων (RFIDs) εφαρμόζονται οι διατάξεις της Οδηγίας μόνο όμως όταν οι συσκευές αυτές συνδέονται σε διαθέσιμο στο κοινό δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Επίσης, η τεχνολογία bluetooth όταν χρησιμοποιείται για την αποστολή ανεπιθύμητων μηνυμάτων που καλούν τον αποδέκτη στη χρήση μιας υπηρεσίας μέσω δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών καταλαμβάνεται από τις διατάξεις για την ανεπιθύμητη ηλεκτρονική επικοινωνία.

β) Ενισχύεται η καταπολέμηση του spam: Οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα ασφάλειας για την καταπολέμηση του spam, και θεσπίζεται υπέρ αυτών αγωγή αξίωση κατά των αποστολέων μηνυμάτων spam.

γ) Αναβαθμίζεται η υποχρέωση λήψης μέτρων ασφάλειας από τους παρόχους για την προστασία των δεδομένων που διακινούνται ή αποθηκεύονται, του δικτύου ή/και της υπηρεσίας: Καταρχάς αποσαφηνίζεται ότι επιτρέπεται, εφόσον όμως είναι απολύτως αναγκαία, η επεξεργασία δεδομένων κίνησης συνδρομητών για την προστασία των συστημάτων των παρόχων και των συνδρομητών π.χ. με την εγκατάσταση ειδικών λογισμικών (firewalls κ.α.). Η εθνική νομοθεσία πρέπει να το προβλέπει ρητώς. Η επεξεργασία δεδομένων κίνησης από τρίτους, που παρέχουν υπηρεσίες προστασίας των συστημάτων αυτών, είναι επίσης δυνατή –χωρίς ειδική νομοθετική ρύθμιση-, εφόσον βέβαια είναι και απολύτως αναγκαία για τον παραπάνω σκοπό, με βάση τις γενικές διατάξεις (στην ελληνική νομοθεσία με βάση το άρθρο 5 παρ. 2 στοιχ. ε) ν. 2472/1997). Επίσης, οι πάροχοι υποχρεούνται να καταρτίζουν και να υποβάλουν πολιτική ασφάλειας στις αρμόδιες αρχές ελέγχου, οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να απευθύνουν συστάσεις για την τροποποίηση της πολιτικής ασφάλειας.

δ) Τα περιστατικά ασφάλειας δηλαδή περιστατικά που αφορούν τυχαία ή παράνομη καταστροφή, απώλεια, αλλοίωση, διαβίβαση ή πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα αναδεικνύονται: Οι πάροχοι οφείλουν να τηρούν μητρώο περιστατικών ασφάλειας, να τα γνωστοποιούν στις αρμόδιες αρχές ελέγχου και όταν είναι σημαντικά και στα θιγόμενα πρόσωπα. Η τυποποίηση των γνωστοποιήσεων και των κριτηρίων αξιολόγησης της σημαντικότητας των περιστατικών ανατίθεται σε ειδική επιτροπή με τη συνδρομή όμως της Ο.Ε. του Άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/EK και του Ευρωπαϊού Επόπτη για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές επιτρέπεται να εκδίδουν κατευθυντήριες οδηγίες μέχρι τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων.

ε) Ενισχύονται οι αρμοδιότητες των αρχών ελέγχου: λαμβάνουν και αξιολογούν τις γνωστοποιήσεις περιστατικών ασφάλειας, προτείνουν μέτρα περιορισμού των συνεπειών σε σχέση με το δηλούμενο περιστατικό ασφάλειας, κρίνουν εάν επιβάλλεται η γνωστοποίηση του περιστατικού και στα θιγόμενα πρόσωπα, επιβάλλουν κυρώσεις εάν δεν γνωστοποιήθηκε περιστατικό ασφάλειας ή εάν το ίδιο

συνιστά παράβαση των οφειλόμενων μέτρων ασφάλειας, συνεργάζονται στο πλαίσιο της Ο.Ε. του Άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ με την ειδική επιτροπή που ορίζεται ως αρμόδια για την τυποποίηση των διαδικασιών γνωστοποίησης των περιστατικών ασφάλειας, συνεργάζονται με τις ομόλογες αρχές των άλλων κρατών μελών για τη διασυνοριακή αντιμετώπιση των παραβάσεων, π.χ. του spam, και τέλος, προς το σκοπό εκπλήρωσης των αρμοδιοτήτων τους δικαιούνται να λαμβάνουν κάθε αναγκαία πληροφορία από τους παρόχους.

Ωστόσο σε δύο σημεία η τροποποίηση της Οδηγίας δεν λαμβάνει σαφή θέση αλλά αντικατοπτρίζει αναγκαίους συμβιβασμούς που επιβλήθηκαν κατά το στάδιο της υιοθέτησής της. Πρώτον δεν αποσαφηνίζεται εάν οι διευθύνσεις πρωτοκόλλου διαδικτύου (IP-addresses) αποτελούν προσωπικά δεδομένα και δεύτερον ενώ η εγκατάσταση κατασκοπευτικού λογισμικού στο σύστημα του χρήστη καθώς και η αποθήκευση άλλων δεδομένων, ιδίως cookies, προϋποθέτει τη συγκατάθεση του χρήστη, αυτή αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση και ως δικαίωμα αντίρρησης και πέραν αυτού ακόμη και αν πρόκειται για «γνήσια» συγκατάθεση προβλέπεται η παροχή της μέσω των ρυθμίσεων που επιλέγει ο χρήστης στο φυλλομετρητή (browser) που χρησιμοποιεί.

2. Το μέλλον της Οδηγίας 95/46/ΕΚ

Δεκαπέντε έτη από τη θέση σε ισχύ της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 95/46/ΕΚ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επικαλούμενη το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και τις νέες τεχνολογίες, χωρίς ρητή αναφορά και λόγω της νέας Συνθήκης της Λισσαβόνας, έθεσε τον Ιούλιο του 2009 σε δημόσια διαβούλευση το ζήτημα της καταλληλότητας του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η ελληνική Αρχή εξέφρασε τις απόψεις της από κοινού με τις υπόλοιπες Αρχές Προστασίας σε έγγραφο που υπογράφεται από την Ο.Ε. του Άρθρ. 29 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ και της άτυπης Ο.Ε. για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας (της ομάδας δηλαδή για τον πρώην τρίτο πυλώνα της Ε.Ε.). Πρόκειται για έγγραφο στρατηγικής σημασίας που

προδιαγράφει τη στάση των Αρχών Προστασίας Δεδομένων στις όποιες πρωτοβουλίες αναθεώρησης αλλά και ως προς την εφαρμογή του ισχύοντος δικαίου.

Η κεντρική ιδέα είναι ότι οι βασικές αρχές όπως εκφράζονται στην Οδηγία 95/46/EK καθώς και η ίδια η Οδηγία έχουν διαχρονική αξία. Απαιτούνται ωστόσο ορισμένες, εν μέρει σημαντικές, προσθήκες για την αποτελεσματική προστασία των υποκειμένων των δεδομένων και την αποτελεσματική λειτουργία των Αρχών Προστασίας:

α) Διασαφήνιση της συγκατάθεσης κατά τη χρήση υπηρεσιών του διαδικτύου, δηλαδή όπου αυτή απαιτείται ως προϋπόθεση νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να είναι ρητή. Ας σημειώσουμε ότι η ελληνική νομοθεσία προβλέπει ήδη ως γενικό κανόνα τη ρητή συγκατάθεση.

β) Ενίσχυση της αρχής της διαφάνειας όσον αφορά στις νέες τεχνολογίες π.χ. δημιουργίας προφίλ χρηστών, διαφήμισης βάσει των δημιουργούμενων προφίλ κ.α., δηλαδή σαφή, κατανοητή και πλήρη ενημέρωση για το ποιοι, και για ποιους σκοπούς επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα. Επίσης, βάσει της αρχής της διαφάνειας προτείνεται η θέσπιση υποχρέωσης ενημέρωσης των θιγόμενων υποκειμένων των δεδομένων, σε περίπτωση που προκύψει περιστατικό ασφάλειας. Η ενημέρωση ενδυναμώνει την εκτίμηση και τον έλεγχο των δυσμενών συνεπειών εκ μέρους των υποκειμένων των δεδομένων. Σημειώνουμε εδώ ότι η υποχρέωση αυτή θεσμοθετήθηκε ήδη αλλά προς το παρόν μόνο για τους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών στο πλαίσιο της τροποποίησης της Οδηγίας 2002/58/EK.

γ) Θεσμοθέτηση της αρχής του φιλικού για την προστασία των προσωπικών δεδομένων σχεδιασμού προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και διαδικασιών επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων (privacy by design). Υπόχρεοι θα είναι οι υπεύθυνοι επεξεργασίας αλλά και οι παραγωγοί συναφών τεχνολογικών συστημάτων. Η υλοποίηση της αρχής αυτής σημαίνει, μεταξύ άλλων, την έμπρακτη ελαχιστοποίηση και διασφάλιση της ποιότητας των προσωπικών δεδομένων που τυγχάνουν επεξεργασίας καθώς και την ανάπτυξη τεχνικών μέσων για την ενημέρωση, την πρόσβαση και την εναντίωση των υποκειμένων των δεδομένων στην επεξεργασία που τους αφορά. Τεχνολογίες ενίσχυσης της ιδιωτικότητας και η ύπαρξη τεχνολογικών προτύπων σχεδιασμού των συστημάτων αποτελούν τα μέσα για την επίτευξη του στόχου, και θα πρέπει να αναπτυχθούν παράλληλα. Για

παράδειγμα σε σύνθετα πληροφοριακά συστήματα θα πρέπει να διαχωρίζονται τα δεδομένα που υφίστανται επεξεργασία ανάλογα με τον εκάστοτε σκοπό, ο χρήστης θα πρέπει με ηλεκτρονικά μέσα να μπορεί να ενημερώνεται για το σκοπό και τον τρόπο της επεξεργασίας, οι εφαρμογές θα πρέπει να σχεδιάζονται έτσι ώστε να ελαχιστοποιούν τους κινδύνους, π.χ. βιομετρικά δεδομένα να αποθηκεύονται μόνο σε κάρτες που κατέχουν τα ίδια τα υποκείμενα των δεδομένων, οι κάμερες για την παρακολούθηση της οδικής κυκλοφορίας και των μαζικών μέσων μεταφοράς να μην προβάλλουν πρόσωπα και πινακίδες οχημάτων, εκτός και αν συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι.

δ) Θεσμοθέτηση της αρχής της υπευθυνότητας που αναφέρεται στα μέτρα εσωτερικής οργάνωσης του υπευθύνου επεξεργασίας και κατατείνει στη συμμόρφωσή του με τις επιταγές της νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (π.χ. ορισμό υπευθύνου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον οργανισμό, ύπαρξη πολιτικής ασφάλειας, διενέργεια μελέτης επιπτώσεων, οργάνωση γραφείου παραπόνων, πρόβλεψη επίλυσης των παραπόνων σε πρώτο βαθμό στον ίδιο τον οργανισμό καθώς και συμμετοχή σε σχήματα εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών πριν να άγεται το παράπονο / η προσφυγή ενώπιον των Αρχών Προστασίας, κλπ).

ε) Ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας των Αρχών Προστασίας: Η γραφειοκρατική προσέγγιση αποτελεί τροχοπέδη στην προστασία των προσωπικών δεδομένων. Οι Αρχές θα πρέπει να λειτουργούν με πλήρη ανεξαρτησία, να διαθέτουν επαρκείς πόρους και ανθρώπινο δυναμικό και να δώσουν βαρύτητα στην προληπτική δράση. Με δεδομένες τις προηγούμενες προτάσεις ενίσχυσης των ουσιαστικών υποχρεώσεων των υπευθύνων επεξεργασίας, η προληπτική δράση περιλαμβάνει την έγκαιρη συμμετοχή των Αρχών κατά τη νομοπαρασκευαστική διαδικασία, τη δραστική απλοποίηση μέχρι και την κατάργηση, εκτός εξαιρέσεων, του θεσμού της γνωστοποίησης επεξεργασιών και τη δυνατότητα επιλεκτικής εξέτασης των ατομικών προσφυγών. Για το τελευταίο θα πρέπει να προβλέπονται κριτήρια, όπως ιδίως η σημασία της υπόθεσης για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, και τα κριτήρια αυτά να είναι διαφανή.

στ) Προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων λόγω των αλλαγών που επέφερε η Συνθήκη της Λισσαβόνας. Καταρχήν η

Συνθήκη της Λισσαβόνας αναβαθμίζει το ατομικό δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων: Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., συνεπώς και το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων που κατοχυρώνεται στο άρθρο 8, αποκτά δεσμευτική ισχύ πρωτογενούς δικαίου της Ένωσης και διέπει τη δράση όλων των οργάνων και οργανισμών της Ε.Ε. καθώς και των οργάνων των κρατών μελών όταν εφαρμόζουν δίκαιο της Ένωσης. Το ίδιο δικαίωμα με την ίδια έκταση κατοχυρώνεται και στο άρθρο 16 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακολουθώντας τη λογική της κατάργησης των πρώην τριών πυλώνων της Ε.Ε. Συνεπώς, τίθεται το ζήτημα είτε της επέκτασης της Οδηγίας 95/46/ΕΚ και στους τομείς της κρατικής ασφάλειας, εθνικής άμυνας και δημόσιας ασφάλειας είτε της δημιουργίας ειδικού θεσμικού πλαισίου για τους τομείς αυτούς. Η Ο.Ε. του Άρθρου 29 της Οδηγίας αναγνωρίζει τις ιδιαιτερότητες της κρατικής δράσης στους τομείς αυτούς, που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν διαφοροποιημένη στάθμιση των αντίρροπων συμφερόντων. Άλλωστε και η Διακήρυξη 21 και το άρθρο 39 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπουν παρεκκλίσεις ή τη δυνατότητα παρεκκλίσεων. Ωστόσο η Ο.Ε. του Άρθρου 29 επισημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρχει ένα ολοκληρωμένο σύστημα προστασίας ιδίως στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας, ο οποίος αυτή τη στιγμή διέπεται από κατακερματισμένες και υποβαθμισμένου επιπέδου διατάξεις. Η χρήση νέων τεχνολογιών που επιτρέπουν το συσχετισμό δεδομένων, π.χ. έξυπνα συστήματα βιντεοεπιτήρησης με αναγνώριση συμπεριφοράς ή διασύνδεσης με συστήματα αυτόματης ταυτοποίησης κατόχων οχημάτων, τη δημιουργία προφίλ και την αυτόματη κατάταξη των ατόμων σε υπόπτους ή μη, στα χέρια των διωκτικών αρχών καθίστανται επικίνδυνα εργαλεία. Απαιτείται συνεπώς πρώτον η δημιουργία συνεκτικού πλαισίου διαχείρισης των πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών σε ένα περιβάλλον που σέβεται την προστασία των προσωπικών δεδομένων, δεύτερον η αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης σε ρυθμίσεις και βάσεις δεδομένων πριν την επέκτασή τους, τρίτον η ενίσχυση του δημοκρατικού ελέγχου μέσω των εθνικών κοινοβουλίων και της διαβούλευσης με τις Αρχές Προστασίας Δεδομένων, τέλος η ενίσχυση της διαφάνειας που μεταφράζεται ως πλήρη ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων, εκτός βέβαια εξαιρετικών λόγων που δικαιολογούν τον περιορισμό του δικαιώματός τους για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

η) Η παγκοσμιοποίηση στην οικονομία αλλά και στο έγκλημα (τρομοκρατία, οικονομικό έγκλημα) απαιτεί την ενίσχυση των μέσων αντιμετώπισης αυτών των ζητημάτων. Έτσι, η Ο.Ε. του Άρθρου 29 της Οδηγίας προτείνει την ενίσχυση των εργαλείων δημιουργίας ενός ικανοποιητικού επιπέδου προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε τρίτες χώρες ώστε τα δεδομένα των πολιτών της Ε.Ε. να διακινούνται με ασφάλεια.

Στον τομέα της οικονομίας προτείνεται μεταξύ άλλων η ρητή συμπερίληψη στην Οδηγία 95/46/ΕΚ των εταιρικών δεσμευτικών κανόνων (Binding Corporate Rules) ως μέσο διασφάλισης του ικανοποιητικού επιπέδου προστασίας και μέτρο επίδειξης υπευθυνότητας εκ μέρους των υπευθύνων επεξεργασίας, η βελτίωση της διαδικασίας αναγνώρισης του ικανοποιητικού επιπέδου προστασίας σε τρίτες χώρες, η θέσπιση κανόνα βάσει του οποίου θα ευθύνεται ο υπεύθυνος επεξεργασίας που είναι εγκατεστημένος σε κράτος μέλος της Ε.Ε. για τυχόν παράνομη επεξεργασία των δεδομένων που διαβιβάζει σε τρίτη χώρα, τέλος η προώθηση διεθνών κανόνων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων όπως της Σύμβασης 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Διακήρυξης της Μαδρίτης που υιοθετήθηκε από την τελευταία Διεθνή Σύνοδο των Επιτρόπων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Στον τομέα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος προτείνεται η θέσπιση διατλαντικής συμφωνίας με τις Η.Π.Α. ως κατάλληλο μέσο προστασίας των προσωπικών δεδομένων υπό την προϋπόθεση ότι διασφαλίζονται τα δικαιώματα του υποκειμένου όπως στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Έχει ήδη καταρτισθεί σχέδιο Συμφωνίας, το οποίο ενώ βρίσκεται στη σωστή κατεύθυνση παρουσιάζει ακόμη αρκετές ελλείψεις ως προς τις βασικές αρχές που διέπουν την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Στο σημείο αυτό υπενθυμίζουμε ότι τέτοιου είδους διεθνείς Συμφωνίες απαιτούν σύμφωνα με το άρθρο 218 παρ. 6 της Συνθήκης της Λισσαβόνας την προηγούμενη έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο ζήτησε ήδη τις απόψεις των Αρχών Προστασίας ως προς αυτό αλλά και άλλες διεθνείς Συμφωνίες, κυρίως για τη διαβίβαση στοιχείων επιβατών (PNR) προς τις Η.Π.Α. και την Αυστραλία καθώς και τη Συμφωνία που αφορά τη διαβίβαση δεδομένων από το σύστημα SWIFT προς τις Η.Π.Α. Αυτές οι Συμφωνίες επειδή έχουν περιορισμένη χρονική ισχύ πρόκειται να αποτελέσουν αντικείμενο

επαναδιαπραγμάτευσης και σε αυτό το πλαίσιο είναι σημαντικός ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Ζωή Καρδασιάδου